

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

І.В. ЛЕВИЦЬКА,
д.е.н., доцент, Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ

Ефективність інноваційної діяльності в готельно-ресторанному бізнесі

У статті розглядаються питання моделювання механізмів підвищення ефективності інноваційної діяльності в готельно-ресторанному бізнесі за рахунок відповідності стратегічному та тактичному характеру, визначаючи раціональність та послідовність дій, їхню своєчасність та динамічність.

Ключові слова: готельно-ресторанний бізнес, ефективність, інновації, інноваційний потенціал, інноваційні стратегії.

В статье рассматривается проблема повышения эффективности механизмов инноваций в гостинично-ресторанном бизнесе за счет соблюдения стратегического и тактического характера, его рациональности и последовательности действий, их своевременности и охвата.

Ключевые слова: гостинично-ресторанный бизнес, эффективность, инновации, инновационный потенциал, инновационные стратегии.

Describes an issue in enhancing the effectiveness of the mechanisms of innovation in the industry of hotel and restaurant through compliance with the strategic and tactical nature, its rationality and consistency, timeliness and coverage.

Keywords: hotel-restaurant business, effectiveness, innovation, innovation potential, innovative strategies.

Постановка проблеми. Досвід економічного і соціального розвитку суспільства підтверджує, що сталий розвиток усіх сфер, в тому числі і ресторанного господарства, може бути забезпечений виключно завдяки інноваційним технологіям на макро-, мезо- та мікрорівні, оскільки вони сприя-

ють модернізації та структурній перебудові економіки. Тому проблеми інноваційних технологій є досить актуальними. Разом із тим досягнення сталого розвитку на різних рівнях матиме тимчасовий ефект без його інноваційного спрямування. Таким чином, інвестування коштів в інноваційні технології сьогодні забезпечить сталий розвиток у довгостроковій перспективі [3].

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Наукові основи теорії інновацій закладені Є. Аверяновою, І.В. Багровою, М.І. Туган-Барановським, М.Д. Кондратьєвим, Й. Шумпетером, набули подальшого розвитку у працях Й. Аллена, Д. Брайта, П. Друкера, В. Зомберта, М. Менсфілда, Г. Менша, Ф. Ніксона, Б. Санто, В. Василенко, Н.І. Редіна, В.Є. Власик, Л.В. Батченко, Г.М. Дроздова, В.В. Дятлова. Також можна відзначити таких авторів, як Ю.Н. Грачов, Ю.Н. Тесля, Е.П. Голубків, П.С. Зав'ялов, А.І. Ковальов, Ю.А. Ковальков, І.І. Кретов, А.Н. Романов, Ю.Ю. Корлюгов, Г.Л. Багієв, Н.А. Аренков, А.В. Бусигін, П.І. Ситніков, А.А. Вайсман, Л.І. Цигичко, Р.Б. Ноздрьова, В.Н. Городник, В.В. Зубик, А.І. Ільїн, В.Є. Хруцький та ін. Окремо варто виділити роботи І.Н. Герчикової, В.Я. Маштабея, Н.К. Моїсеевої, а також закордонних авторів М. Портера та І. Ансоффа, де дане питання висвітлене більш докладно.

Мета статті. Питання взаємодії промисловості та науки, комерціалізації наукових ідей і результатів досліджень, створення механізмів, здатних прискорити їхню реалізацію, відповідальності держави й ролі інституцій громадянського суспільства в сфері національної інноваційної політики є визначальними факторами формування ефективного господарського комплексу в готельно-ресторанному бізнесі на сучасно-

му етапі розвитку. Але проблеми вдосконалення моделювання ефективності інноваційної діяльності підприємств готельно-ресторанного бізнесу висвітлені недостатньо. Тому поставала проблема вирішення поставлених завдань.

Виклад основного матеріалу. Вперше в науку термін «інновація» запровадив на початку ХХ століття австрійський вчений Йозеф Шумпетер. Досліджуючи основні поняття інноваційної теорії, він розглядав інновації як зміни технології і управління, як нові комбінації щодо техніки і технології, використання ресурсів, створення нових товарів тощо. Сучасна економічна наука тлумачить інновацію як певний процес, спрямований на досягнення результату, та інновацію як результат [3].

Згідно із Законом України «Про інноваційну діяльність» «Інновація – це новостворені (застосовані, і (або) вдосконалені конкурентоспроможні технології, продукція або послуги, а також організаційні-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери» [2]. Таке трактування сутності інновацій пов'язане лише із засобами виробництва або технологічними процесами, що є необхідною але недостатньою умовою, яка має спрямовувати весь інвестиційний потік ресурсів у галузі народного господарства з його ефективним використанням. Саме ці аспекти необхідно мати на увазі при розгляді інноваційного розвитку.

З урахуванням викладеного пропонуємо таке визначення терміну «інновація» для підприємств галузі ресторанного господарства: інновація – це кінцевий результат інноваційної діяльності, вона виступає у вигляді удосконаленого організаційно-управлінського та торгово-технічного процесу з метою досягнення економічного та соціального ефекту [2].

Поняття «інноваційні технології» складається з двох слів, які мають свої характеристики і складають основу даного

поняття. Зміст поняття «інноваційні технології» представлено на рис. 1 [4].

Основними причинами вивчення та введення інновацій у підприємствах ресторанного господарства є: посилення конкурентної боротьби та намагання одержати на ринку конкурентні переваги та максимізувати прибуток; зростання попиту споживачів; забезпечення престижу підприємства та швидке вирішення проблем, що можуть виникнути на підприємстві; вивчення наукових новинок та їх впровадження у виробничий процес з метою поліпшення результатів діяльності підприємства [3].

Інновації як результат інноваційної діяльності, з одного боку, мають бути орієнтовані на краще, більш повне задоволення запитів споживачів, а з іншого – на отримання певного економічного ефекту у вигляді прибутку для підприємств, що ініціюють їх розробку і впровадження. На нашу думку, інноваційна діяльність – це вид діяльності, пов'язаний із трансформацією наукових досліджень і розробок у новий чи покращений продукт, який запропонований на ринку, в новий чи покращений технологічний процес або якісно новий підхід до виробництва та надання суспільно необхідних послуг [5].

Інноваційна діяльність багато в чому залежить від чинників різного характеру, які можна класифікувати як внутрішні та зовнішні. До внутрішніх чинників відносяться: наявність матеріальних та фінансових ресурсів, техніка, технологія, організація та управління виробництвом, кадровий потенціал, науковий потенціал, маркетинг, інноваційний клімат, рівень сприйнятливості до нововведень, ступінь самостійності підприємства. Зовнішні чинники поділяються на чинники прямої дії (стан ринку, споживачі, бюджетна і податкова системи, наявність конкурентів, науковий потенціал країни, експортно-імпортна політика, державна інноваційна політика,

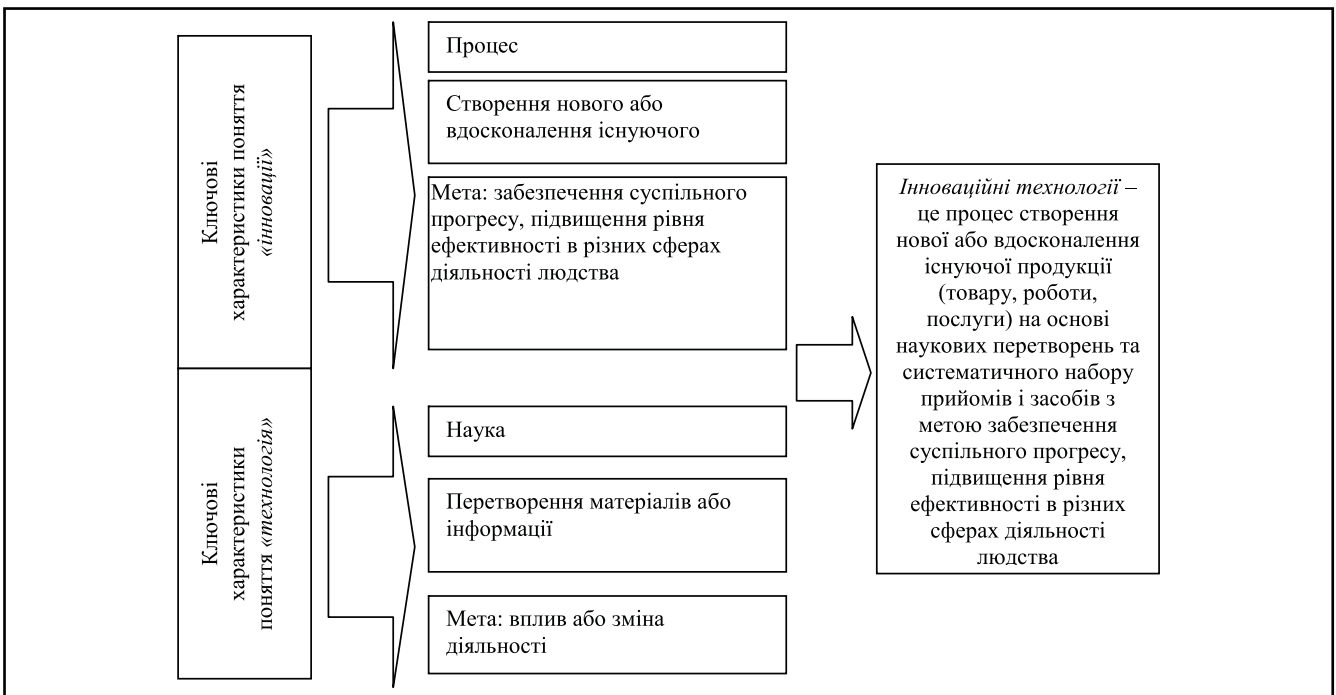

Рисунок 1. Сутність поняття «інноваційні технології»

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

наявність нормативно-правової інноваційних актів) та чинники непрямої дії (стан макроекономіки, фінансово-кредитна та соціальна політика держави, наявність природних ресурсів, нормативно-правова база, міжнародне науково-технічне співробітництво, політичні чинники) [2].

Найважливішими інноваціями в сучасний час являються інформаційно-комп'ютерні технології, які розроблені для підприємств ресторанного господарства, дозволяють значно спростити, оптимізувати і прискорити цілий ряд рутинних, специфічних для цього бізнесу операцій. Проте їх розповсюдженню в секторі заважають, по-перше, ненасиченість попиту на послуги ресторанного господарства і дозвілля, по-друге, низька технологічна культура населення. Це все заважає розвитку інноваційних процесів.

Зручність автоматизації та інформатизації процесів на підприємстві ресторанного господарства очевидна не тільки з точки зору «ведення справ», а й з позицій клієнтів, оскільки ІС дозволяють більш оперативно працювати з розрахунками клієнтів, черговою обслуговування, забезпеченістю пропонованого меню всіма необхідними інгредієнтами, без побоювання, що їх або не вистачить і всю другу половину вечора меню скоротиться наполовину, або, навпаки, їх виявиться в надлишку і вони згниють, так і не потрапивши на стіл у складі страви [6].

Головною проблемою при реалізації більшості інноваційних проектів підприємствами готельно-ресторанного бізнесу, туристичної індустрії є погіршення фінансового стану підприємств, тому цільове використання інвестицій на інноваційний розвиток підприємства виступає основним інструментом прогресивного розвитку виробництва та технологій.

Інноваційна діяльність підприємств характеризується змістом та складом конкретних дій, що здійснюються за певною технологією. Характер інноваційної діяльності підприємств готельно-ресторанного бізнесу оцінюється за допомогою визначення їх інноваційної активності. Різниця в інноваційній активності підприємств готельно-ресторанного бізнесу визначає інноваційні результати їхньої діяльності.

Визначаючи основні характеристики інноваційної активності, варто звернути увагу на те, що для інноваційно активних підприємств готельно-ресторанного бізнесу інноваційна діяльність має відповідати стратегічному характеру та носити тактичний характер, визначаючи раціональність та послідовність дій, їх своєчасність та динамічність.

Стратегічну спрямованість інноваційної активності визначають показниками:

- якість інноваційної стратегії конкуренції (відповідність стратегії зовнішньому середовищу, потенціалу підприємств готельно-ресторанного бізнесу, цілям, функціональним стратегіям підприємств готельно-ресторанного бізнесу);
- рівень мобілізації інноваційного потенціалу (виявлена керівництвом здатність до залучення необхідного потенціалу, здатність залучити не лише відому частину, а й латентну частину потенціалу);

- рівень залучених інвестицій (здатність залучення інвестицій, необхідних за обсягом та придатних за джерелами);

- рівень методів та культури, що використовуються при здійсненні інноваційних змін (використання методів, спрямованих на одержання реальних конкурентних переваг);

- обґрунтованість рівня інноваційної активності, що реалізується (рівень стратегічної та тактичної активності має відповідати стану зовнішнього середовища та організації – необґрунтоване підсилення активності може перетворити організацію в «мертвого героя», а неадекватна пасивність – у невдачу).

Тактична оцінка інноваційної активності здійснюється за показниками:

- відповідності реакції підприємств готельно-ресторанного бізнесу характеру конкурентної стратегічної ситуації (можливе використання трьох типів поведінки підприємств готельно-ресторанного бізнесу або реакції на стратегічну ситуацію: реактивна поведінка, активна поведінка, планово-прогнозна поведінка);

- швидкістю (теплом) дій при проведенні стратегічних інноваційних змін (інтенсивність дій зі створення та просування новин, проведення стратегічних інноваційних змін, які можна вимірювати показниками оновлюваності продукції, технології та технологічного обладнання, знань персоналу, організаційних структур тощо).

Інноваційна активність визначає темпи та якість оновлення виробничого капіталу підприємств готельно-ресторанного бізнесу. Ключовими проблемами в площині підвищення інноваційної активності виступають:

- низький рівень активності бізнес-структур з просування власних інновацій і, як наслідок, недостатня інвестиційна привабливість наукових організацій та інноваційних підприємств готельно-ресторанного бізнесу;

- низька інформаційна прозорість інноваційної сфери, нестача нової інформації щодо нових технологій та можливих ринках збуту принципово нового (інноваційного) продукту;

- низький рівень активності суб'єктів господарювання в участі в цільових науково-технічних програмах;

- низький рівень активності у створенні інноваційної інфраструктури, комерціалізації передових технологій;

- відсутність системи стимулювання наукомістких виробництв та залучення нових технологій у діяльність підприємств готельно-ресторанного бізнесу.

Особливістю підходів до оцінки ефективності інновацій підприємств готельно-ресторанного бізнесу різних рівнів, діючих у ринкових умовах, слід вважати різницю в цілях, які вони визначають у своїй діяльності. Ефективність інноваційної діяльності слід визначати з урахуванням таких підходів:

- 1) оцінка економічної ефективності нововведення стосовно підприємств готельно-ресторанного бізнесу, тобто як воно забезпечує конкурентоспроможність, прибуток і фінансову стабільність підприємств готельно-ресторанного бізнесу;

- 2) оцінка ефективності управління інноваційною діяльністю з погляду забезпечення неперервності інноваційного

процесу і досягнення кінцевої мети одержання новинок (продукту, технологій), які відповідають вимогам ринку;

З) урахування часу, тобто здатність одержувати необхідні результати за визначений проміжок часу.

Як кількісні показники, що характеризують ефективність інноваційної діяльності, можна використовувати коефіцієнт фактичної результативності роботи, рекомендований ЮНІДО (Організацією Об'єднаних Націй з промислового розвитку). Цей показник розраховується за такою формулою:

$$r = \frac{R_c}{\sum_{i=1}^N Q_i - \sum_{i=1}^N (H_1 - H_2)} \quad (1)$$

де R_c – сумарні витрати на закінчені роботи, що прийняті до освоєння в серійному виробництві;

Q – фактичні витрати на НДДКР за i -й рік;

N – кількість років аналізованого періоду;

H_1 – незавершене виробництво на початок періоду, що аналізується, у вартісному виразі;

H_2 – так само на кінець періоду, що аналізується.

Як показник, що відображає зміни результативності стадії НДДКР як чинника ефективності, пропонується використовувати відношення кількості розроблених винаходів (технічних рішень, ідей), які відповідають вимогам підприємств готельно-ресторанного бізнесу, до загальної кількості розроблених інновацій (технічних рішень, ідей). У цілому показник результативності інноваційної діяльності має такий вигляд:

$$P_{нддкр} = \frac{\sum_{t=1}^T K_{эф. t} + \sum_{t=1}^T K_{пр. t}}{\sum_{t=1}^T K_{заг. t} - \sum_{t=1}^T K_{реал. t}} \quad (2)$$

де $P_{нддкр}$ – результативність інноваційної діяльності на стадії проведення НДДКР;

$K_{эф. t}$ – кількість самостійно розроблених новацій (винаходів, технічних рішень, ідей), які відповідають вимогам підприємств готельно-ресторанного бізнесу в t році;

$K_{пр. t}$ – кількість придбаних об'єктів інтелектуальної власності, що відповідають вимогам підприємств готельно-ресторанного бізнесу в t році;

$K_{заг. t}$ – загальна кількість новацій як результат проведення НДДКР і придбання об'єктів інтелектуальної власності в зовнішньому середовищі підприємств готельно-ресторанного бізнесу в t році;

$K_{реал. t}$ – кількість об'єктів інтелектуальної власності – результатів НДДКР, що реалізовані у зовнішньому середовищі і не використані в діяльності підприємств готельно-ресторанного бізнесу в t році;

T – кількість років періоду, що аналізується.

Для оцінки економічної ефективності інновацій (інноваційних проектів) у вітчизняній практиці використовується система показників, які широко висвітлюються в науковій літературі. Ці показники відображають співвідношення витрат і отриманих результатів, тобто тих вигід, які будуть одержані від реалізації інновацій. На рис. 2 наведені показники ефективності інноваційного проекту.

До складу витрат включаються передбачені в проекті і необхідні для його реалізації побічні й одночасні витрати всіх учасників проекту, обчислених без повторного врахування однакових витрат одних учасників у складі результатів інших учасників. Оцінюючи ефективність інноваційного проекту, порівняння різночасових показників здійснюють шляхом приведення (дисконтування) їх до цінності в початковому періоді (до одного моменту). Таким моментом може бути, наприклад, рік початку реалізації інновацій. При оцінці ефективності інноваційних проектів передбачається розрахунок таких важливих показників, як:

- інтегральний ефект (чистий дисконтований дохід) (NPV);
- внутрішня норма прибутковості (дохідності) (IRR);
- рентабельність інвестицій (PI);
- період і строк окупності (PP).

Інтегральний ефект визначається як сума поточних ефектів за весь розрахунковий період, приведена до початкового року, або як перевищення інтегральних результатів над інтегральними витратами [45]. Інтегральний ефект ще на-

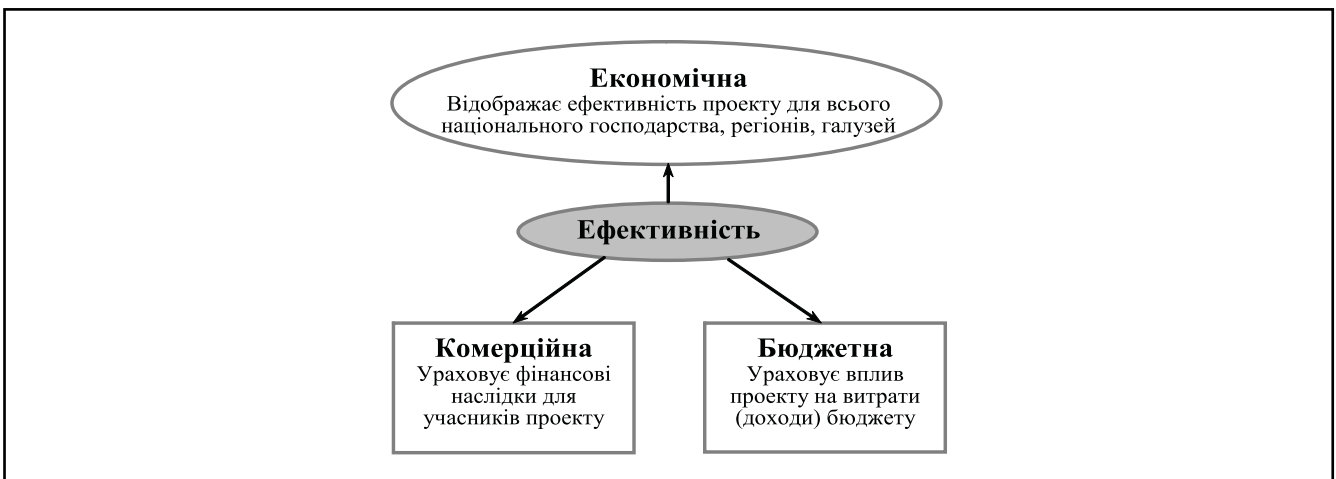

Рисунок 2. Показники ефективності інноваційного проекту розвитку підприємств готельно-ресторанного бізнесу

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

зивають приведеною вартістю, яка характеризує загальний абсолютний результат інвестиційного проекту:

$$NPV = \sum_{t=1}^{T_p} \frac{B_t - C_t}{(1+i)^t}, \quad (3)$$

де NPV – чиста приведена вартість (англ. net present value);
 B_t – вигода (дохід) від проекту в t році;
 C_t – витрати на проект в t році;
 i – ставка дисконту;
 t – кількість років циклу життя проекту.

Внутрішня норма прибутковості (дохідності) – IRR (англ. internal rate of return) – це розрахункова відсоткова ставка, за якої одержані доходи (вигоди) від проекту стають рівними витратам на проект, або дається ще таке визначення – це той максимальний відсоток, який може бути сплачений для мобілізації капіталовкладень у проект. Рекомендується відбирати такі інноваційні проекти, внутрішня норма дохідності яких не нижча 15–20%.

Рентабельність (R) визначається як співвідношення ефекту від реалізації проекту і витрат на нього. На практиці оцінки інноваційних проектів розраховують відношення приведених доходів до інвестиційних витрат (benefit/cost ratio). У зарубіжній літературі цей показник називають індексом дохідності (profitability index). Розрахунок індексу рентабельності здійснюється за формулою:

$$JR = \frac{\sum_{t=0}^{T_p} D_j r^t}{\sum_{t=0}^{T_p} K_{inv}}, \quad (4)$$

де D_j – дохід у періоді j ;
 K_{inv} – розмір інвестицій в інноваційний проект у періоді t .

У чисельнику цього виразу – величина доходів, приведених до моменту початку реалізації інновацій, а в знаменнику – величина інвестицій в інновації (інноваційний проект), дисконтованих до початку процесу інвестування, тобто тут порівнюються дві частини потоку платежів – дохідної та інвестиційної.

Індекс рентабельності тісно пов'язаний з інтегральним ефектом. Якщо інтегральний ефект позитивний, то індекс рентабельності $JR > 1$, і навпаки, якщо $JR < 1$, інноваційний проект вважається неефективним.

Строк окупності показує, протягом якого часу можуть окупитися інвестиції в інноваційний проект. Він, як правило, розраховується на базі недисконтованих доходів. У міжнародній практиці застосовується показник періоду окупності.

Під періодом окупності розуміється тривалість періоду, протягом якого сума чистих доходів, дисконтованих на момент завершення інвестицій, дорівнюватиме сумі інвестицій. Це період, необхідний для відшкодування початкових капіталовкладень за рахунок прибутків від проекту (чистий прибуток після відрахування податку + фінансові витрати + амортизація) [49]. Строк окупності може бути розрахований таким чином:

$$T_{ок} = \frac{I}{NP_t + P_t + D_t}, \quad (5)$$

де $T_{ок}$ – період окупності;
 I – загальні інвестиції;
 NP_t – чистий прибуток за час t ;
 D_t – амортизація;
 P_t – відсотки за кредит (позика капіталу).

Загальним для всіх показників ефективності інноваційного проекту є розрахунок коефіцієнта (K_e) ефективності за такими формулами:

$$K_e = \frac{E}{B} \quad (\text{прямий показник}), \quad (6)$$

$$K_e = \frac{B}{E} \quad (\text{зворотний показник}),$$

де E – ефект, результат від реалізації проекту;
 B – витрати, пов'язані з реалізацією проекту.
 Критерієм відбору може бути $\min \rightarrow$ витрат на реалізацію проекту.

За наявності кількох варіантів проектів найефективніший вибирається за мінімумом приведених витрат:

$$B_i = C_i + E_n K_i = \min, \quad (7)$$

де B_i – приведені витрати для кожного варіанта;
 C_i – собівартість (витрати виробництва) з того ж варіанта;
 E_n – норматив ефективності капітальних вкладень;
 K_i – інвестиції з того ж варіанта.

У плановій економіці величина E_n встановлювалася централізовано, у ринковій економіці кожна окрема фірма встановлює такий норматив або на рівні відсоткової ставки, або як норматив рентабельності інвестицій R_n . Виходячи з цього приведені витрати можна подати таким чином:

$$B_i = C_i + i K_i \rightarrow \min,$$

$$B_i = C_i + R_n K_i \rightarrow \min.$$

Після цього розраховується строк окупності додаткових інвестицій в інновації, який являє собою період, протягом якого додаткові інвестиційні витрати на дорожчий варіант інновацій можуть окупитися завдяки приросту економічних результатів, зумовлених реалізацією інновацій.

Розрахунковий строк окупності T_p визначається за формулою:

$$T_p = \frac{K_2 - K_1}{C_1 - C_2}, \quad (8)$$

де K_1, K_2 – інвестиції в інноваційні проекти за порівняльними варіантами;

C_1, C_2 – річні витрати відповідних варіантів.

При виборі варіанта розрахункове значення строку окупності порівнюється з його нормативним значенням $T_H = 1/E$. Ефективним буде варіант, коли $T_p < T_H$.

Розвиток і поширення в народному господарстві інновацій супроводжується багатоваріантністю економічних резуль-

Рисунок 3. Ефекти інноваційної діяльності підприємств готельно-ресторанного бізнесу та їх взаємозв'язок

татів (ефектів) різного масштабу і тривалості, які показані на рис. 3.

Величина, зворотна строку окупності, називається коефіцієнтом ефективності додаткових інвестиційних вкладень в інновації, або коефіцієнтом порівняльної ефективності – E_p . Він розраховується за формулою:

$$E_p = \frac{\Delta C}{\Delta K}. \quad (9)$$

Розрахункові значення коефіцієнта ефективності порівнюються з нормативною величиною E_n . Якщо $E_p > E_n$, то додаткові інвестиції в інноваційний проект ефективні. Таким чином, для відбору інноваційних проектів використовуються показники відповідної економічної ефективності, які враховують зміни вартості порівнюваних варіантів: приведені витрати; строк окупності додаткових інвестицій; коефіцієнт ефективності додаткових інвестицій.

Отже, ефективність інноваційної діяльності визначається її конкретною спроможністю створювати інновації, які зберігають відповідну кількість праці, часу, матеріально-технічних ресурсів, коштів у розрахунку на одиницю всіх необхідних і передбачених корисних ефектів продуктів, послуг, технічних систем або дають змогу збільшувати виробництво знарядь праці, предметів споживання, які створюють комфортні умови життя людей, нові правила соціальних відносин.

Висновки

Для успішної реалізації інноваційних проектів підприємства можуть використати одну з двох альтернатив:

- підприємства самостійно розробляють інноваційно-технічні передумови і реалізують на ринку одержані результати. Такий підхід пов'язаний зі значними фінансовими витратами, які зумовлюються науково-технічним прогресом, і супроводжується значними економічними та комерційними ризиками. Використання такого підходу збільшує ймовірність створення продукції високого технічного рівня і підвищеної складності. Такий підхід собі можуть дозволити лише фінансово стійкі великі підприємства, які мають розширений доступ до зовнішніх джерел фінансування та значні власні фінансові можливості. Цей підхід продемонстровано в моделях нової хвилі, які були зосереджені на поясненні

походження технічного прогресу та детальній розробці виникнення та структури інновацій;

- підприємства купують інновації, не займаючись самостійними науковими розробками. Такі моделі виокремлювали виробництво інновацій як особливий виробничий сектор, зосереджувалися на деталях функціонування цього виробництва, особливостях та джерелах його фінансування тощо. Відтворення основних засобів підприємств напряму залежать від того, яку з моделей інноваційного розвитку вони можуть собі дозволити.

Так, якщо підприємство має обмежені фінансові ресурси, вибір інноваційної стратегії буде побудований на придбанні інновацій, при відсутності власних розробок. Темпи оновлення основних засобів відповідають амортизаційній політиці підприємства, а сам процес відтворення реалізується через горизонтальну модель інновацій.

Інноваційне спрямування інвестиційних коштів визначає довгостроковий характер джерел інвестиційних вкладень. За даними досліджень, більше 80% підприємств потребують інвестицій і відчувають проблеми із залученням інвестиційних ресурсів.

Список використаних джерел

1. Левицька І.В., Скопенко Н.С. Інвестиційне забезпечення оновлення основних засобів підприємств харчової промисловості // Наукові праці. – К., Національний університет харчових технологій, №32, 2010. – С. 127–128.
2. Левицька І.В. Амортизація як чинник прискорення процесів відтворення на підприємствах // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2011. – №2. Т. 1. – С. 106–113.
3. Стадник В.В. Інноваційний менеджмент: навч. посібник / Стадник В.В., Йохна М.А. – К.: Академвидав, 2006. – 464 с.
4. Стельмащук А.М. Економіка і організація інноваційної діяльності: навч. посібник / Стельмащук А.М., Гладич Б.Б., Погрішук Б.В. – Т.: Економічна думка, 2001. – 176 с.
5. Тувакова Н. Банківські кредити як джерело фінансування інноваційно-інвестиційних процесів // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. Т. 9: Збірник наукових праць: Наукове видання. – Суми: Мрія-1 ЛТД; УАБС, 2004. – 374 с.

6. Ухваткін Д.П. Теорія регулювання та основні поняття інноваційної діяльності // Формування ринкових відносин в Україні. – 2006. – № 1. – С. 49–53.

7. Smith R. Efficiency Gains From Strategic Investment // Journal of Industrial Economics. 1981. №30. – P. 1–23.

8. Feldstein M., Rothschild M. Towards an Economic Theory of Replacement Investment // Econometrica. 1974. №42. – P. 393–424.

9. William T. Gavin. Journal of Monetary Economics // William T. Gavin, Finn E. Kydland, Michael R. Pakko. – 2007. – Vol. 54. No. 6. – P. 1587–1611.

I.B. КУЧЕРУК,
к.е.н., Європейський університет

Депозитні операції комерційних банків України, їхня організація та депозитна політика

У статті розкрито сутність депозитної діяльності банку, висвітлено особливості депозитної політики банку та шляхи підвищення ефективності управління депозитними операціями банку.

Ключові слова: ресурсна база, капітал банку, резервний капітал, нерозподілений прибуток, довгострокові зобов'язання, депозит, депозитні операції, організація депозитних операцій, депозитна політика.

В статье раскрыта суть депозитной деятельности банка, отражены особенности депозитной политики банка и пути повышения эффективности управления депозитными операциями банка.

Ключевые слова: ресурсная база, капитал банка, резервный капитал, нераспределенная прибыль, долгосрочные обязательства, депозит, депозитные операции, организация депозитных операций, депозитная политика.

The article revealed the essence of the deposit Bank's activities, calls out features of the deposit policy and ways to improve the efficiency of the management on the operations of the Bank.

Keywords: resource base, capital of bank, operating surplus, retained earnings, long-term debt, deposit, deposit operations, organization of deposit operations, deposit politics.

Постановка проблеми. Переважна частина ресурсів банку формується за рахунок залученого капіталу, а не власного. Банки залучають вільні грошові кошти юридичних та фізичних осіб шляхом виконання депозитних операцій, у процесі яких використовують різні види банківських рахунків. З розвитком банківських установ йде розвиток і видів залучення коштів в банки. Тому питання депозитних операцій, їх покращення і підвищення вкладів є актуальними в умовах фінансової нестабільності.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Значний внесок у розвиток пасивних операцій, вивчення ролі депозиту у формуванні ресурсів банку зробили відомі вчені: О. Моргенштерн, Дж.Ф. Сінкі, Й. Шумпетер, Г.І. Бірман, О.І. Лаврушин, О.Л. Смірнов, В.М. Усоскін, О.В. Васюренко,

М.І. Крупка, В.Д. Лагутіна, Д.Г. Лук'яненко, Б.Л. Луців, А.М. Мороз, А.А. Пересада, Л.О. Примостка, М.І. Савлук, О.Я. Стойко, В. Лагутін, Р. Коцовська, В. Ричаківська.

Метою статті є розкриття сутності депозитної діяльності банку, висвітлення депозитної політики банку та встановлення причин, які впливають на депозитні операції.

Виклад основного матеріалу. Формування ресурсної бази комерційних банків є одним із найважливіших завдань для забезпечення економічного зростання. Банківська система має володіти сукупністю ресурсів, достатніх як для кредитування поточних потреб суб'єктів господарської діяльності, так і для фінансування інвестиційної діяльності, формування відповідних резервів і підтримки власної ліквідності. Ресурси комерційного банку – це сукупність грошових коштів, що перебувають в його розпорядженні і використовуються для виконання активних операцій [1, с. 39]. Основними пріоритетами формування ресурсів є принцип достатності власного капіталу банку для його життєдіяльності і принцип відповідності характеру банківських активів спеціфіці мобілізованих їм ресурсів.

Згідно з існуючими у банківській практиці традиціями ресурси комерційних банків поділяють на власні, залучені та позичені кошти [1, с. 39].

В основу групування пасивів комерційного банку покладено власність банку на ті чи інші ресурси та його зобов'язання щодо їх повернення. Отже, пасиви комерційного банку можуть бути поділені на такі групи: капітал банку, кошти до запитання інших банків, кошти до запитання клієнтів банку, короткострокові кредити інших банків, короткострокові депозити клієнтів банку, строкові залучені ресурси, цінні папери власного боргу [2, с. 17].

Організація депозитних операцій має здійснюватися при дотриманні ряду принципів: одержання прибутку й створення умов для одержання прибутку в майбутньому; гнучка політика при керуванні депозитними операціями для підтримки оперативної ліквідності банку; погодженість між депозитною політикою й прибутковістю активів; розвиток банківських послуг з метою залучення клієнтів.